

MEGJELENT AZ ÚJ DIPLOMÁCIAI LEXIKON – A DIPLOMÁCIAI LEXIKON MÁSODIK (2021-ES) KIADÁSÁRÓL

The Új Diplomáciai Lexikon (New Lexicon of Diplomacy) Is
Now Released – Thoughts on the Lexicon’s Second (2021)
Edition

Bucsi Anikó¹

Többéves előkészítő munkát követően megjelent a *Diplomáciai Lexikon* második, bővített és átdolgozott kiadása, az *Új Diplomáciai Lexikon* (a továbbiakban: ÚDL).² A kötet a 2018-as első kiadáshoz (a továbbiakban: DL3) képest több jelentős változáson ment keresztül, így megváltozott a szerkesztőbizottság,³ megnőtt a terjedelem, új fejezetek készültek, egyes – már létező – fejezetek pedig kibővültek, továbbá jelentős mértékben növekedett a szerzők (hatvanhatról száznegyre) és a szócikkek (közel ezeröttszázról több mint kétezerre) száma. A jelenlegi formájában két kötetből és tizennégy fejezetből⁴ álló munka teljes terjedelme 3,5 millió leütés, azaz több mint 87 szerzői ív.

¹ dr. Bucsi Anikó, Külgazdasági és Külügyminisztérium, foglalkozás jogász, EU szakjogász. E-mail címe: aniko.bucsi@gmail.com

² Bába Iván – Sáringer János (főszerk.): *Új Diplomáciai Lexikon I–II.* (Bp., Kairosz, 2021. 1040 oldal)

³ A DL3 szerkesztőbizottságának tagjai: Martonyi János (elnök), Marinovich Endre (alelnök), Balogh Csaba, Bérczi István, Csernus Sándor, Ferkelt Balázs, Ígyártó István, Jeszenszky Géza, Magyar Levente, Nagy József Zsigmond. Az ÚDL szerkesztőbizottságának tagjai: Németh Zsolt (elnök), Marinovich Endre (alelnök), Balogh Csaba, Gazdag Ferenc, Nagy József Zsigmond, Sztáray Péter.

⁴ Az ÚDL fejezetei a következők: *Diplomáciai kapcsolatok* (témafelelős: Sáringer János); *Nemzetközi jog, nemzetközi szervezetek* (témafelelős: Baller Barbara); *Külgügyi igazgatás* (témafelelős: Lemák Ella); *Konzuli igazgatás* (témafelelős: F. Tóth Gábor); *Protokoll* (témafelelős: Bába Iván); *Kisebbségvédelem és nemzetpolitika* (témafelelős: Gyurcsík Iván); *Európai Unió* (témafelelős: Ferkelt Balázs); *Biztonságpolitika* (témafelelős: Balogh István); *Nemzetközi gazdasági kapcsolatok* (témafelelős: Becsey Zsolt); *Kulturális diplomácia* (témafelelős: Csernus Sándor); *Nemzetközi sportkapcsolatok* (témafelelős: Janzsó János); *Magyarország*

Tekintettel arra, hogy a közelmúltban e lap hasábjain került bemutatásra a 2018-as kiadás,⁵ érdemes megvizsgálni, vajon a változások mely részeket és milyen mélységben érintették.

Az ÚDL-t érintő legfontosabb változás – mint az a főszerkesztők által jegyzett előszóból⁶ is kiderül – a szemléletmódban történt. Míg a DL3 elsősorban gyakorlati kézikönyvként határozta meg magát, és elsődleges címzettje a külügyes szakembergárda volt, az ÚDL szócikkei elsősorban az érdeklődő laikusokat, illetve – miután a DL3 nagy népszerűsége tette szert az egyetemi oktatásban – a tanulókat kívánják megszólítani. Ez a szemléletmódbeli változás értelemszerűen a szöveg nyelvének egyszerűsítését vonta maga után. Az ÚDL elsősorban tehát a diplomácia iránt érdeklődők szakmai kalauza kíván lenni, amelynek segítségével az egyébként rendkívül összetett szakterület összefüggései átláthatóbbá, a sokszor titokzatosnak tűnő külügyi hírek pedig könnyebben értelmezhetővé válnak.

A DL3 átdolgozása a már meglévő fejezetek többségében a kézirat módosulásával, egyes esetekben (például a konzuli igazgatásról, valamint a magyar diplomatákról szóló részek) bővülésével járt. A két új fejezet közül az első a magyar diplomácia egyik klasszikus területét, a nemzetpolitikát térképezi fel. Ez a téma tulajdonképpen egyidős a magyar külügyi igazgatás létrejöttével, hiszen 1918-ban, a jelenlegi külügyminisztérium jogelődjének megalakulásával egyidőben a magyar országterület kiterjedésében és a népesség összetételében jelentős változások történtek. E folyamatokat, illetve a magyar nemzetpolitika célkitűzéseit a fejezet szerzői nem statikusan, a jelen egy adott pillanatát kimerevítve, hanem éppen ellenkezőleg, a történeti háttérbe ágyazva, folyamatként mutatják be. A másik új fejezet, amelynek megvalósítását már a DL3-ról szóló recenzió is szorgalmazta, országleírásokat tartalmaz. Országleírások először az 1947-ben megjelent DL1-ben szerepeltek, ezeknek az ÚDL-ben való megjelenése mindenképpen növeli a könyv használati értékét. Kifejezetten előremutató, hogy a kötetben mind a 193 ország bemutatására sor kerül, amelyekkel Magyarország jelenleg diplomáciai kapcsolatban áll.

Az ÚDL további erényeként említhető, hogy bővültek a magyar diplomaták életrajzai. Fontos szempont ugyanis, hogy a nemzetközi kapcsolatok oktatása során a magyar diplomáciatörténet és annak jelentős

diplomáciai kapcsolatai (témafelelős: Sáringer János); *Magyarország külügyminiszterei* (témafelelős: Soós Viktor Attila); *Magyar diplomaták* (témafelelős: Soós Viktor Attila).

⁵ BUCSI, 2021.

⁶ ÚDL I/9–11.

alakjai a diplomaták új nemzedékei számára bemutatásra kerüljenek. A diplomata-portrék jelenleg a XX. századra koncentrálnak, amely teljesen érthető, hiszen saját külügyminisztériummal Magyarország csak az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása óta rendelkezik. Mégis érdemes lenne hangsúlyozni – legalább néhány portré elkészítésével –, hogy az önálló külügyi igazgatás hiánya nem jelenti azt, hogy ne lettek volna magyar diplomaták akár a Monarchia külszolgálatában (erre az ÚDL-ben több példa is található), akár a régebbi korokban. Itt elegendő csupán Mátyás király, a Jagelló uralkodók vagy az erdélyi fejedelmek udvarában tevékenykedő korai magyar diplomatákra (köztük az első magyar „külügyminiszternek” tekinthető Brodarics Istvánra⁷) utalni. Ám azt sem szabad elhallgatni, hogy magyar szabadságharcaink során II. Rákóczi Ferenc vagy Kossuth Lajos (valamint a Batthyány- és a Szemere-kormány) is kiváló szakemberekre támaszkodhatott.⁸ Itt csupán Kray Jakab⁹ (1661–1709) és Teleki László¹⁰ (1811–1861) megemlítésére nyílik lehetőség. E példák azonban jelzik a további bővítés lehetséges irányait, illetve felhívják a figyelmet a magyar diplomáciatörténet oktatásának fontosságára. Ugyanezt a célt – a nemzeti, valamint a közös közép-európai külpolitikai érdekek felismerését és elmélyítését – segíthetné egy, a magyar diplomáciatörténeti témájú szakirodalmi bibliográfia összeállítása is a kötet végén.¹¹

Mindent egybevetve megállapítható, hogy érdemes volt a DL szerkesztői és szerzői gárdájának további éveket eltölteni a Lexikon továbbfejlesztésével. Az ÚDL legnagyobb erénye, hogy jelenlegi formájában egyszerre képes megszólítani a laikusokat és a szakembereket, mindezt pedig közérthető nyelven, ugyanakkor az ismeretterjesztő irodalomban megszokottnál mélyebb és igényesebb formában teszi. Nemcsak kézikönyv, hanem valódi lexikon született, amely több évtizedes távlatban fogja befolyásolni az olvasók, a tanulók és a szakemberek diplomáciáról, valamint a magyar diplomácia célkitűzéseiről és hagyományairól alkotott felfogását.

⁷ Brodarics életéről a közelmúltban jelent meg alapos monográfia (KASZA, 2015.), ismertetését lásd: DOMANICZKY, 2019.

⁸ A XVIII. századi magyar történelemtudós kutatója, Köpeczi Béla II. Rákóczi Ferenc két diplomatájának is megrajzolta a portréját, bővebben lásd KÖPECZI, 1996., KÖPECZI, 2000.

⁹ BRUCKNER, 1927.

¹⁰ Bővebben lásd: HORVÁTH, 1964.

¹¹ Itt csupán utalni lehet az egyébként a magyar diplomaták között (ÚDL II/483–484.) szereplő Herczegh könyvére (HERCZEGH, 2019. és HERCZEGH, 2021.) Jelentőségéről lásd DOMANICZKY, megjelenés alatt.

Egyetlen, korábban már megfogalmazott javaslatot azonban itt is szükséges megtenni: az ÚDL nemcsak egy diplomata-generáció – a rendszerváltozás utáni nemzedék – tudásának tárháza, hanem egyúttal a jó értelemben vett ország-reprezentáció eszköze is. Ehhez azonban szükség volna egy jó minőségű angol fordítás mielőbbi elkészítésére, illetve ennek az igényesen megtervezett, idegen nyelvű kötetnek valamennyi, Magyarországgal diplomáciai kapcsolatban álló állam külügyminisztériumába, külügyi intézetébe és nemzeti könyvtárába való eljuttatására. Érdemes továbbá elgondolkodni – esetleg a kulturális intézményhálózatunk bevonásával – külföldi könyvbemutatók szervezésén is.

Az ÚDL komplexitásának és magas szakmai minőségének köszönhetően ugyanis a könyv nemcsak belföldön, de az országhatáron túl is képes lenne hosszútávon kedvezően befolyásolni a magyar diplomáciáról és annak professzionalizmusáról alkotott képet. Ezt a lehetőséget érdemes lenne megragadni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BÁBA IVÁN – SÁRINGER JÁNOS (2018). Diplomáciai Lexikon, Ághajlat Könyvkiadó Kft, Budapest
- BÁBA IVÁN – SÁRINGER JÁNOS (2021). Új Diplomáciai Lexikon I–II. Kairosz, Budapest
- BRUCKNER GYŐZŐ (1927) Kray Jakab. A késmárki vértanú, közéleti szereplése és diplomáciai működése II. Rákóczi Ferenc szolgálatában, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest
- BUCSI ANIKÓ (2021). A Diplomáciai Lexikon 2018-as (első) Kiadásáról, Külügyi Műhely, 2021/2. szám. Letöltés helye: <https://kulugyimuhelyalapitvany.hu/2021-evi-2-szam/> (Letöltve: 2022.05.20.)
- DOMANICZKY ENDRE (megjelenés alatt). Herczegh Géza: Magyarország külpolitikája c. könyvének új kiadásáról, Jura
- DOMANICZKY ENDRE (2019). Szapolyai János király magyar diplomatája. Brodarics István új életrajzáról, Jogtörténeti Szemle 2019/2. szám, 79–81. o.
- HERCZEGH GÉZA (2019). Magyarország külpolitikája (896–1919) I., Magyar Szemle Alapítvány, Budapest
- HERCZEGH GÉZA (2021). Magyarország külpolitikája (1919–1945) II., Magyar Szemle Alapítvány, Budapest

- HORVÁTH ZOLTÁN (1964). Teleki László (1811–1861) I–II. Akadémiai Kiadó, Budapest
- KASZA PÉTER (2015). Egy korszakváltás szemtanúja. Brodarics István pályaképe, Kronosz, Pécs
- KÖPECZI BÉLA (1996). Brenner Domokos, a Rákóczi-szabadságharc és a bujdosás diplomatája és publicistája, Akadémiai Kiadó, Budapest
- KÖPECZI BÉLA (2000). Egy cselszövő diplomata, Klement János Mihály, Akadémiai Kiadó, Budapest
- SZONDY VIKTOR-JÓNÁS ENDRE (1947). Diplomáciai lexikon, Kulcsár, Budapest